

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення (01.12.2021)).

2. Блага А. Б. Загальносоціальне запобігання насильству в сім'ї через призму кримінологічних уявлень Ч. Беккарія. Еволюція уявлень про злочини і покарання у суспільно-правовій думці (до 250-річчя праці Чезаре Беккарія «Про злочини та покарання») : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (24 червня 2014 року, м. Харків). Х. : Золота миля, 2014. С. 31–37.

3. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2010. 120 с.

4. Крижановський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Загальна частина : курс лекцій. Київ : Атіка, 2001. 432 с.

5. Ляшенко А. О. Рівень життя населення сільських територій. С. 187–191.

Березинець Є. Ю.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри юридичної
психології Національної академії
внутрішніх справ ***Христюк О. С.***

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Питання гендеру та насилля досить актуальне на сьогоднішній день не тільки в Україні, а у всіх країнах світу. Як зазначають дослідники, домашнє насильство – це проблема, що стосується не тільки однієї людини, пари, чи сім'ї. Його причини пов'язані з економічною ситуацією, суспільними нормами та ставленням до насильства. Від домашнього насильства можуть потерпати всі члени родини, проте найчастіше воно торкається слабких, нездатних до самозахисту та залежних членів сім'ї: дітей, людей похилого віку, осіб з обмеженими фізичними чи психічними можливостями, а також

жінок, які зазвичай фізично слабші за чоловіків, можуть економічно залежати від партнера [1]. Міністр соціальної політики Юлія Соколовська, виступаючи на Міжнародному форумі UNFPA «Україна на шляху до подолання домашнього та гендерно-зумовленого насильства», привернула увагу суспільства до масштабів проблеми домашнього насильства в Україні. Очільниця міністерства навела статистичні дані: кожна 5 жінка в Україні стикалася з тією чи іншою формою насильства, страждають від цього і чоловіки. Втім, 90 % постраждалих від насильства – саме жінки [2].

Однією з причин домашнього насильства, на нашу думку, виступають гендерні стереотипи, притаманні сучасному українському суспільству.

Клецина І.С. зазначає, що гендерні стереотипи – це соціальні колективні уявлення про особистісні якості і поведінкових моделі чоловіків і жінок, а також про гендерну специфіку соціальних ролей. В самому широкому сенсі гендерні стереотипи, що діють як неявні очікування, спотворюють сприйняття і призводять до упередженого ставлення до чоловіків і жінок, а результати необ'єктивного сприйняття і відносини – статеві відмінності в поведінці і досягнення – потім нібито підтверджують початкову правильність стереотипів [3, с. 51–52].

В цілому гендерні стереотипи здійснюють на особу як певні соціальні норми, завдяки стереотипам відбувається формування поведінки, встановлюються соціальні зв'язки в суспільстві. Вважаємо, що домашнє насильство часто виникає з наявних достатньо жорстких стереотипів та установок про очікувану рольову поведінку подружжя та членів родини, установки щодо структурної побудови сім'ї, що з давніх часів існують та підтримуються в громадах, пропагуючи перевагу силової взаємодії.

Вкорінені гендерні стереотипи можна побачити в народній творчості, фольклорі. Н. М. Кузьменко вказує, що прислів'я та приказки передають нащадкам висновки з життєвого досвіду багатьох поколінь предків. Вони є узагальненою пам'яттю народу та результатом його спостережень за життям, що дає змогу молодому поколінню формувати погляди на мораль, етику, історію й політику. У своїй суті прислів'я та приказки становлять, начебто, звіт правил, якими людина має керуватись у повсякденному житті

[4]. Однею з найбільш розповсюджених до є установка-стереотип, що чоловік «захисник та годувальник сім'ї», а жінка існує тільки для того, щоб виховувати дітей, виконувати хатні справи, і хоча реальна економічна ситуація в українському суспільстві кардинально змінилась, і жінка може активно працювати та утримувати родину, все одно чоловік вважається головним і може контролювати доходи та їх розподіл.

На жаль, гендерні стереотипи стають підґрунтям порушення прав і свобод людини та дискримінації жінок. А в приказках та прислів'ях це виправдовується, значно применшується цінність жінки як особистості. Наприклад : «Бабі дорога – од печі до порога», «Біда мені без діда – хлещу борщик без хліба», «Боже, Боже, що та жінка може!», «Жінка без мужа і пити не дужа», «Жінка, як лоза: куди схочеш, туди похилиш», «Люби жінку, як душу, а тряси як грушу», «Муж для дружини закон», «Серцем люби, а руками тряси», «Коли жінку почав бити, то і будеш бити, а не починав, то не починай», «У поганого чоловіка жінка завжди дурна», «Хто жінці волю дає, той сам себе б'є», «Чоловік – в домі голова», «Чоловік, як ворона, а все жінці оборона». «Як чоловік жінку любить, то й лиха жінка доброю буде» та інші. Пройшло багато часу, багато чого змінилось, але люди все одно продовжують жити за цими старими правилами.

Отже, в родині відбувається так звана гендерна соціалізація особистості. В. П. Кравець зазначає, що гендерна соціалізація – процес засвоєння, прийняття і відтворення норм, правил, поведінки, установок відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення чоловіка та жінки в суспільстві [5, с. 169–170].

Найближче соціальне оточення, як відомо, має найбільший вплив на становлення особистості, формування її самооцінки, рівня домагань, мотивів, цінностей. Насильство в сім'ї завдає шкоди всім її членам, призводить до розладів фізичного та психічного здоров'я, погіршення психологічного клімату. Відомо, що батьки – важливий приклад для наслідування. Діти несвідомо переймають поведінку свого оточення, в тому числі насильницьку, норми та правила батьківської родини несуть в свою, в більш зрілому віці виявляють агресію, є схильними до негативних проявів у дитячому та молодіжному середовищі. Крім того, застосовуючи насильство, батьки можуть говорити дитині, що «Я тобі добра

бажаю. Мене били, тож вийшли люди!». Саме тому, люди, які зазнають домашнього насильства, можуть не зовсім правильно розуміти, що зіткнулись із ним. Існує думка, що насильством слід вважати лише фізичну агресію. Але є інші різновиди домашнього насильства: психологічне, економічне, фізичне та сексуальне. Ця проблема часто залишається за зачиненими дверима. Її замовчують. Від неї відводять очі і не помічають та старанно приховують.

Складність подолання гендерних стереотипів полягає в тому, що вони досить міцно вкорінюються у свідомості людини та суспільства в цілому. Тому зменшення негативного впливу гендерних стереотипів на прояви домашнього насильства повинно відбуватися на основі зміни світогляду усіх громадян. Необхідно просувати ідеї гендерної рівності, в тому числі за допомогою реалізації спеціально розроблених соціальних програм, правових заходів із протидії та попередження насильства щодо жінок та дітей.

Список використаних джерел

1. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / Бондаровська В. М., Бордіян Я. І., Булах Л. В., Журавель Т. В. та ін. / За заг. ред. Бондаровська В. М., Журавель Т. В., Пилипас Ю. В. К.: КАЛІТА. 2014. 282 с.
2. Соколовська Ю. Міжнародний форум «Україна на шляху до подолання домашнього та гендерно зумовленого насильства». URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html>.
3. Клецина И. С. Гендерная психология. СПб., 2007. 544 с.
4. Кузьменко Н. М. Прислів'я та приказки українського народу. 2014. 205с.
5. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : навч. посібник. Тернопіль: Джура, 2003. 406 с.